

se adaugă rezumatul de la sfârșitul fiecărui capitol.

Dincolo de aceste observații, *Sociologia educației* rămâne o lucrare remarcabilă prin temele și modul de abordare a acestora de către profesorul Hatos care, cu siguranță, are și va avea încă multe de spus în cercetarea sociologică actuală.

Constantin Schifirneț

Mihai Pascaru, Călina Ana Buțiu, *Restituirea rezultatelor și dezvoltarea comunitară*, Cluj-Napoca: Argonaut, 2007, 136 p.

Volumul *Restituirea rezultatelor și dezvoltarea comunitară*, apărut în seria Filosofie-Sociologie-Psihologie a Editurii Argonaut din Cluj-Napoca, cuprinde trei studii menite a prezenta importanța cercetării-acțiune prin relevarea rolului acesteia în investigațiile la nivelul comunităților rurale. Scopul lucrării este acela de a oferi pentru practica dezvoltării comunitare (demers interdisciplinar și de intervenție) un cadru conceptual bine structurat în jurul unor investigații în care *restituirea rezultatelor* dorește să ocupe un rol aparte.

În studiul *Restituirea rezultatelor în dezbatere și practicile sociale contemporane*, semnat de Mihai Pascaru, sunt prezentate diferitele moduri în care se realizează restituirea rezultatelor, fie în scop etic (*restituirea-dar*), fie în scop euristic (*restituirea-cunoaștere*). În metodologia cercetării-acțiune este recomandată restituirea orală către grupuri reprezentative, producându-se astfel și transformarea vizată de dimensiunea intervenției. Dintre cele trei tipuri de restituire descrise la un moment dat de către antropologul francez Bernard Bergier (savantă, elucidantă și militantă), cele din urmă se vor a fi formative și apropiative, centrate pe subiect. Cercetarea-acțiune presupune ea însăși un parteneriat în cadrul căruia comunitatea este deopotrivă subiect și obiect,

fiind propuse ipoteze de cercetare și ipoteze de acțiune deopotrivă. Cercetarea-acțiune, demers derulat de cei preocupați direct de problemele sociale, urmărește orientarea rezultatelor spre realizarea schimbării. Într-o asemenea perspectivă, actorii se identifică cu cercetătorii, demersul fiind unul de intervenție la nivelul comunității. În studiul lui Mihai Pascaru ne sunt aduse în atenție și trei exemple de cercetare-acțiune de succes asupra conflictelor din Irlanda de Nord, asupra riscului HIV în comunitățile de emigranți spanioli din SUA și asupra problemele femeilor sărace din Canada. În aceste investigații participarea la cercetare a comunităților, de la operaționalizarea conceptelor până la restituirea rezultatelor, a constituit cheia rezolvării unor dileme metodologice, etice sau politice. Un alt concept, de care este legată restituirea rezultatelor, este cel de *intelență teritorială*, suport pentru dezvoltarea *metodologiei Catalyse* de către economistul francez J.-J. Girardot. Nucleul metodologiei Catalyse îl constituie tocmai restituirea rezultatelor.

În finalul primului studiu al volumului, este prezentată restituirea rezultatelor într-un proiect de dezvoltare microregională. Cercetarea concretă sintetizată în studiu s-a realizat în microregiunea Vălișoara-Rimetea din depresiunea Trascăului (Alba). Datele obținute în anchetă au fost prezentate în seminarii de restituire și/sau restituite individual, facilitându-se astfel cunoașterea științifică și acțiunea deopotrivă, prin determinarea comunităților la conștientizarea problemelor cu care se confruntă și la identificarea corectă a oportunităților de dezvoltare.

Studiul semnat de Călina Ana Buțiu, *Dezvoltarea comunitară – concept, strategii și metode de intervenție*, oferă cititorului posibilitatea cunoașterii unor semnificații ale conceptului de dezvoltare comunitară și a dimensiunilor dezvoltării comunitare ca formă de intervenție. Pornind de la definirea comunității și a dezvoltării comunitare în literatura de specialitate (ca efort de îmbunătățire a condițiilor economice, sociale și culturale, sau mai edificator, în concepția lui D. Sandu

ca „schimbare voluntară în, prin și pentru comunitate”), ne este adusă în atenție practica dezvoltării comunitare. Primele acțiuni în acest sens, remarcă C. A. Buțiu, au avut loc în Marea Britanie și SUA, după cel de-al doilea război mondial. Un asemenea demers poate fi realizat prin trei tipuri de strategii : (1) *intervenția autoritară* – inducerea schimbării cu riscul de a diminua autonomia locală ; în contrast cu prima, (2) *strategia centrată pe client* în care agentul extern are rolul doar de a facilita integrarea membrilor comunității în aspectele cu caracter pur tehnic și (3) *strategia reformei radicale*, care acceptă principiile democrației și susține reforma radicală pentru realizarea viziunii comunității.

Conceptul de *capacitare socială* – „social empowerment” este, după C. A. Buțiu, cel care fundamentează dezvoltarea comunitară ca demers „de jos în sus”, astfel încât se realizează transferul de putere și responsabilitate către cetățeni. Din evitarea delegării competențelor către experți decurg patru modele ale intervenției : (1) „moral” ; (2) „al culturalizării”, (3) „medical” și (4) „compensator”. Alte aspecte teoretice aduse în discuție de autoare privesc : *teoria coproduției*, care se referă la serviciile furnizate ca angajament și proces, în care fără participarea activă a cetățenilor activitatea guvernanților ar fi sever compromisă ; *participarea* ca principiu de bază al dezvoltării comunitare ; *leadership-ul comunitar*, care semnifică conlucrarea conducerii instituționalizate cu cea neinstituționalizată și nu doar coexistența lor.

Țintele intervenției în dezvoltarea comunitară, consideră C. A. Buțiu, sunt comportamentele umane, care se vor a fi schimbate prin informare și conștientizare în următoarele etape : *identificarea problemelor*, *identificarea soluțiilor*, *stabilirea obiectivelor și implementarea intervenției*. Acestea au în vedere deopotrivă ipoteze descriptive și prescriptive, care creionează modelul schimbării, respectiv al acțiunii. Obiectivele sunt elaborate pe baza unor indicatori de rezultat și de proces și sunt atinse în practică prin diverse metode specifice : metoda

Engage – întărește capacitate de lucru în cooperare, publicul fiind conștientizat prin informare și mobilizat ; *metoda facilitării comunitare* (dezvoltată la nivelul Băncii Mondiale de către Mihail Cernea, care a propus mutarea accentului de pe intervenția financiară pe structurile sociale), care urmărește participarea beneficiarului în toate etapele proiectului, facilitatorul comunitar fiind agentul extern, cu rol activ în asistarea comunității pentru a se organiza în vederea rezolvării problemelor comune ; *metoda planificării participative ciclice* – presupune că dezvoltarea comunitară este o reiterare permanentă a unor etape precum : 1) *inițierea și organizarea* ; 2) *contractul social* ; 3) *planificarea strategică* ; 4) *implementarea și evaluarea*.

Dorința autoarei studiului este aceea de a unifica într-un cadru conceptual consistent ceea ce a fost devansat deja de variatele practici ale dezvoltării comunitare, atrăgându-ne totodată atenția asupra tendinței actuale de a supradimensiona acțiunea în detrimentul cercetării atunci când este vorba de dezvoltarea comunitară.

Restituirea rezultatelor și fundamentarea guvernării locale. Investigații în microregiunea Albac – Scărișoara – Horea este titlul studiului semnat de coautorii volumului. Acest studiu vine să evidențieze importanța restituirii rezultatelor într-o anchetă privind felul în care se aplică conceptul de *bună guvernare* definit prin următoarele principii : *transparență, participare, răspundere, eficiență și coerență*. Ancheta sociologică a fost urmată de restituirea rezultatelor, individual sau la nivel de grup. În acest demers a fost asigurată dubla expertiză prin conjugarea statisticilor oficiale cu reprezentările localnicilor asupra problemelor din teritoriu și asupra oportunităților de dezvoltare ale microregiunii. În privința problemelor, restituirea a urmărit stabilirea nivelului la care se situează responsabilitatea soluționării acestora, iar referitor la oportunități s-a avut în vedere descoperirea piedicilor care stau în calea valorificării lor. Cercetarea a fost axată și pe inducerea sociologică, prin restituirea rezultatelor, a participării membrilor comunităților la luarea deciziilor la nivel local. Restituirea

rezultatelor în această investigație a contribuit și la ameliorarea cunoașterii științifice în sensul confirmării sau infirmării rezultatelor anchetei. Importanța restituirii rezultatelor a fost dovedită mai ales în cazul temelor față de care cetățenii și autoritățile se situau pe poziții divergente (organizarea adunărilor publice, de exemplu).

Volumul *Restituirea rezultatelor și dezvoltarea comunitară* poate fi util atât practicienilor cât și teoreticienilor prin cele trei studii orientate spre a releva dubla semnificație a restituirii rezultatelor: în planul cunoașterii științifice și pentru determinarea schimbării (dezvoltării) la nivel comunitar.

David Popescu

Ion Cherciu, *Bisericile din lemn din Țara Vrancei – factor de identitate culturală*, București : Editura Enciclopedică, 2003, 160 p. ; *Arta populară din Țara Vrancei*, București : Editura Enciclopedică, 2004, 190 p. ; *Tradiții și credințe populare din Țara Vrancei*, București : Editura Enciclopedică, 2007, 178 p.

Când zicem „Vrancea” ni se aprind în minte niște luminițe care, în mesaje scurte, telegrafice, se traduc imediat prin cuvinte precum : Ștefan cel Mare, baba Vrâncioaia, Cantemir, *Miorița*, obști, monografia *Nerej*. Ceva mai explicit spus : situată în centrul geografic (am putea spune și geometric) al României, Vrancea se află de asemenea, de mai multă vreme, în centrul interesului științific al istoricilor, etnografilor, folcloriștilor, sociologilor, antropologilor. Metaforic vorbind, pentru astfel de specialiști, Vrancea constituie o mină de aur. Și totuși, cercetată până acum pe toate fețele (mai ales pe parcursul secolului XX), lumea acestui ținut

străvechi pare inepuizabilă pentru diversele orizonturi de cunoaștere. Iată de ce orice nouă lucrare despre Vrancea nu poate fi decât bine-venită.

Să spunem din pragul locului : cele trei volume semnate de Ion Cherciu având drept obiect de prezentare legendara Țară a Vrancei alcătuiesc o remarcabilă trilogie etnografică. Ca să putem vorbi într-adevăr de o trilogie, tomurile componente trebuie să se susțină între ele – fiecare pe celelalte două – și să închege, astfel, un *tot organic* ; ceea ce se și întâmplă. Să punctăm, de asemenea, că obiectul acestei trilogii nu este Vrancea ca unitate administrativă (județul cu acest nume), ci Vrancea istorică, fixată în conștiința românească sub numele unității antropogeografice Țara Vrancei (nume care, de altfel, apare în fiecare dintre cele trei tomuri).

*

Seria trilogiei se deschide cu volumul dedicat artei bisericicești. Titlul acestei lucrări, *Bisericile din lemn din Țara Vrancei, factor de identitate culturală*, ascunde sub simplitatea sa, bogăția conținutului ce urmează a fi dezvăluit. La origine, acest prim volum reprezintă teza de doctorat a autorului, realizată sub îndrumarea regretatului istoric Radu Florescu. Prefața acestuia, publicată în română și în franceză, poartă așadar garanția unei autorități care a urmărit îndeaproape realizarea acestei lucrări, de la început până la forma finală. Prefața este urmată de comentarii succinte, semnate de patru figuri ilustre ale culturii românești (probabil membri ai comisiei de doctorat) : Acad. Dan Berindei, Dr. arh. Cristian Moisescu, Dr. Georgeta Stoica și Acad. Valeriu Cotea. Ultimul uimește plăcut prin considerațiile sale venite mai presus decât din specialitatea sa de oenolog și chiar decât din ipostaza de „om de-al locului” (domnia sa fiind originar din Vidra, importantă așezare de la poarta Vrancei) : „Fără a avea elevația bisericilor din Sălaj și Maramureș, atât de mediatizate, contribuțiile lemnarilor vrânceni în aflarea unor soluții arhitecturale profund originale la lăcașurile ridicare de ei sunt absolut remarcabile. Plastica pridvoarelor deschise și mai ales sistemele de boltire